

# AZERBAIJAN'IN ALTERNATİF TURİZM POLİTİKASI

İsmail BİLGİÇLİ\* 

Lale HÜSEYNZADE\*\* 

## ÖZET

*Bu çalışmada Azerbaycan'ın alternatif turizm politikası açıklanmaya çalışılmıştır. Mevcut çalışma nitel araştırma yöntemine dayanarak, ikincil veri kaynakları esasında teorik olarak incelenmiştir.*

*Dokümanlar, uzun yıllardır nitel araştırmalarda önemli bir unsur olmuştur. Doküman çeşitleri olarak kitaplar, mektuplar, dergiler, günlükler, haritalar, çizelgeler, istatistikler, anayasa ve yönetmelikler, yasal metinler, gazeteler, fotoğraflar, anılar, röportajlar vb. sayılabilir.*

*Sezon dışı dönemde turizmin tanıtımına yönelik önerilerin uygulanması Azerbaycan devletinin de belirlemiş olduğu temel hedeflerden biridir. Bu anlamda alternatif turizm politikalarının gelişimi daha da önemli hale gelmiştir. Geleneksel turizmin yerine farklı turizm türlerini içeren alternatif turizm anlayışı turizmin de kendi içinde çeşitlendirilmesi, ekonomide petrole bağımlılığı azaltma, bölgelerinin sosyo-ekonomik olarak gelişimi gibi temel konuları içermektedir. Azerbaycan'da alternatif turizm türlerinin gelişme potansiyelinin belirlenebilmesi için bölgelerdeki turizm kaynaklarının tespiti ve değerlendirilmesi konusunda derinlemesine araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu durum alternatif turizmin bölgesel özelliklerinin ve kalkınma sorunlarının kapsamlı bir şekilde incelenmesinin önemini ortaya koymaktadır.*

**Anahtar Kelimeler :** Azerbaycan, Turizm, Alternatif-Turizm

## ALTERNATIVE TOURISM POLICY OF AZERBAIJAN

### ABSTRACT

*In this study, Azerbaijan's alternative tourism policy has been tried to be explained. The current study has been theoretically examined based on the qualitative research method and secondary data sources.*

*Documents have been an important element in qualitative research for many years. There are some document types; books, letters, magazines, diaries, maps, charts, statistics, constitution and regulations, legal texts, newspapers, photographs, memories, etc.*

*The implementation of the proposals for the promotion of tourism in the off-season is one of the main goals determined by the Azerbaijani state. In this sense, the development of alternative tourism policies has*

\* Doç. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Sakarya/Türkiye, bilgicli@subu.edu.tr.

\*\* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Sakarya/Türkiye, 22501605014@subu.edu.tr.

*become even more important. The alternative tourism approach, which includes different types of tourism instead of traditional tourism, includes basic issues such as diversification of tourism within itself, reducing dependence on oil in the economy, and socio-economic development of the regions. In order to determine the development prospects of alternative tourism types in Azerbaijan, there is a need to conduct in-depth research on the identification and assessment of tourism resources by region. This highlights the importance of a comprehensive study of the regional characteristics and development problems of alternative tourism.*

**Keywords:** Azerbaijan, Tourism, Alternative-Tourism

## GİRİŞ

Dokümanlar bir araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş metinleri içermektedir. Döküman analizinin yöntem olarak belirlenmesi ile konuya bilimsel olarak yaklaşılmış mevcut ikincil kaynaklar üzerinde detaylı olarak incelemeler yapılarak, Devlet Turizm Ajansı, İstatistik komitesi verileri ile konuya açıklık getirilmiştir.

Turizm sektörü geçmişten günümüze hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin büyük ilgi gösterdiği bir sektör olmuştur. Bunun en önemli nedeni dünyada en hızlı büyüyen sektörlerden biri olmasıdır.

Çalışmanın temel amacı, Azerbaycan'da alternatif turizm türlerinin gelişme potansiyelini incelemek, bu alandaki mevcut durumu değerlendirmek ve bölgesel özellikler ve olanaklar çerçevesinde geliştirilmesine yönelik somut teklif ve tavsiyeler hazırlamaktır. Bu hedefe ulaşmak için başlıca şu görevler belirlenmiştir:

- Alternatif turizmin özünün, gelişim faktörlerinin ve sosyo-ekonomik öneminin teorik ve metodolojik temellerinin belirlenmesi;
- Azerbaycan'da alternatif turizmin gelişme potansiyelini analiz etmek ve alternatif turizmin bölgesel kalkınmaya etkisini değerlendirmek;
- Sürdürülebilir turizmin temel yönlerinden biri olan alternatif turizmi incelemek ve etkin bir şekilde örgütlenmesine yönelik yöntemleri belirlemek;
- Alternatif turizm türlerinin yaratılmasında devlet politikasının iyileştirilmesine yönelik öneriler hazırlamak;
- bölgelerde alternatif turizm türlerinin gelişimini teşvik etmek için teklifler ve tavsiyeler hazırlamak.

Son yıllarda Azerbaycan'ı ziyaret eden turist profili ağırlıklı olarak iş ve tatil amaçlı turistlerden oluşmaktadır. Azerbaycan'da gezilecek ve görülecek çok sayıda yer olmasına rağmen konaklama ve ulaşım imkanları yeterli değildir. Konaklama tesisleri çoğunlukla Bakü ve Hazar kıyı bölgesinde yoğunlaşmıştır. Bu anlamda kaynakların etkin şekilde kullanılması ve ekonominin çeşitlendirilmesi açısından alternatif turizm politikalarının önemini Azerbaycan için daha net şekilde görmek mümkün olacaktır.

## **1. ALTERNATİF TURİZMİN ÖNEMİ**

Alternatif turizm türlerine olan talebin hızla artması ve buna paralel olarak alternatif turizmin gelişip çeşitlenmesi günümüzün gerçeğidir. Turizm pazarında yeni ortaya çıkan destinasyonlarda alternatif turizm türlerinin ön plana çıkması ve eski destinasyonlarda yeni ürün türlerinin yaratılması, gelecekte alternatif turizme olan talebin daha da artacağını göstermektedir. Alternatif turizmin geliştirilmesi, sadece turistik destinasyonların gelişmesine değil, aynı zamanda turistik olmayan bölgelerin de gelişmesine katkı sağlayarak, bu bölgelerin ülke gelirlerinden pay almasını sağlayacaktır.

Alternatif turizm bazen yeşil turizm, yumuşak turizm, eko-turizm, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, düşük etkili turizm, kültürel turizm, macera turizmi ve araştırma turizmi gibi terimlerle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Alternatif turizm oluşumu açısından geleneksel turizmden farklı özelliklere sahip, daha özgül konulara odaklanan bir turizm türü olarak ortaya çıkmaktadır (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2008; 22).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin elverişli jeopolitik ve coğrafi konumu, doğasının çekiciliği ve peyzaj çeşitliliği, tedavi değeri olan maden suları, çamur, nar kumlu plajları olan deniz kıyıları, rahat iklimi, eski tarihi ve kültürel anıtları ve zengin mirası Azerbaycan halkının milli gelenekleri ve diğer faktörler turizmin gelişmesi için geniş fırsatlar açmaktadır (Sultanova, 2015; 358).

## **2. AZERBAJYCAN'IN ALTERNATİF TURİZM POLİTİKASI**

### **2.1. 2019-2023 Azerbaycan Cumhuriyeti Bölgelerinin Sosyo-ekonomik Kalkınmasına İlişkin Devlet Programı**

Bu devlet programı bölgelerde turizmin gelişmesini hedeflemekte ve aşağıdaki önlemlerin uygulanmasını öngörmektedir: (Aqroturizm fəaliyyətlərinin təşkili üzrə bələdçi kitab, 2020; 44).

- › Kırsal yeşil turizm, etno-turizm, eko-turizm, kış turizmi, sınır ötesi turizm dahil olmak üzere bölgelerde çeşitli turizm türlerinin geliştirilmesi için uygun önlemlerin alınması;
- › Kırsal yeşil turizm faaliyetlerinde bulunan girişimcilere kredi ve hibe verilmesi yönünde uygun tedbirlerin alınması;
- › Bir dizi geleneğin (yemek pişirme, halı dokuma vb.) tanıtılmasına yönelik kısa süreli kursların düzenlenmesi; özel tarım ürünlerinin markalaşmasına yönelik tedbirlerin alınması;
- › Turizm hizmetleri sunan örnek bir çiftlik (şarapçılık, arıcılık, balıkçılık vb.) modelinin oluşturulması;
- › Mevcut turistik rotaların geliştirilmesi ve yeni turist rotalarının oluşturulmasının teşvik edilmesi;
- › Bölgelerde turizm hizmetlerinin iyileştirilmesi alanında önlemlerin uygulanması;

2010-2014 yılında Turizmin gelişimine ait Devlet Programında turizmi ekonominin karlı bir alanı haline getirilmesi, petrol dışı sektörün gelişiminin önemi belirtilerek, sosyal ve çevresel ihtiyaçları karşılayacak verimli ve rekabetçi modern turizm komplekslerinin oluşturulması ifade edilmiştir (Strateji Yol Xəritəsi, 2016; 4).

Aynı zamanda, 2019 yılı Azərbaycan turizmi açısından en başarılı yıllardan biri olarak değerlendirilmektedir. Böylece o yıl Azərbaycanı toplam 3,2 milyon yabancı turist kabul etmiş olup, bu sayı uluslararası turist sayısı açısından rekor olarak değerlendirilmektedir. 2019 yılında kabul edilen Turizm Geliştirme Stratejisi'nde, 2023 yılı sonuna kadar ülkemize 4 milyon turistin gelmesinin Azərbaycan turizm sektörünün temel hedeflerinden biri olarak belirlendiği belirtilmektedir. Fakat 2020 yılından bu yana küresel salgın nedeniyle getirilen kısıtlamalar ve bölgede ve ötesinde hakim olan siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, son iki yıldır uluslararası turizm akımlarını önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir.

Dolayısıyla özellikle turizm, pandeminin etkilerinden en çok etkilenen ekonomik faaliyetlerden biri olarak, ancak 2021'in ikinci yarısından itibaren toparlanma sürecine girmiştir. O yıl ülkeyi ziyaret eden turist sayısı ise 789 bin 982 oldu. Tüm önemli hedef turizm pazarlarında yaşanan aktif toparlanma süreci sonucunda bu rakam, 2021'in aynı dönemindeki rakamın iki katı artarak 2022'de 1,6 milyon turist sayısına çıkmış oldu (Devlet Turizm Agentliyi, 2023; 3-4).

**Tablo 1:** Azerbaycan'a Gelen Yabancı Vatandaşların Seyahat Amaçları

Bin kişi	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gelen yabancı sayısı	2849,6	3170,4	795,7	791,8	1602,3	2085,8
Turizm maksath	2605,3	2 863,5	519,4	461,7	1 058,1	1 402,6
Dinlenme, eğlence	1 042,4 1	164,0	164,9	132,4	398,5	938,3
İş turizmi	787,4	850,5	177,5	196,7	400,5	156,6
Sağlık turizmi	63,1	63,9	10,4	8,3	14,0	19,9
Dini turizm	15,3	16,6	3,0	0,9	2,2	2,7
Akraba/dost ziyareti	651,6	719,9	133,2	100,7	184,8	240,7
Diğer turizm maksath	45,5	48,6	30,4	22,7	58,1	44,4
Diğer maksath	244,3	306,9	276,3	330,1	544,2	683,2

Kaynak: [www.stat.gov.az/source/tourism](http://www.stat.gov.az/source/tourism)

Bu anlamda, Azerbaycan'ın temel hedeflerinden biri turizmin alternatif yönlerini geliştirilmesiyle bu alanda sorumlulukların belirlenmesi, stratejilerin net olarak ifade edilmesi ile ekonominin çeşitlendirilmesi yönünde aktif rol üstlenmektedir. Yukarıda belirtilen hususların da dikkate alınmasıyla, ülkemize gelecek olan turistlerin farklı amaçlar için ziyaretlerinin temel koşullarını oluşturma esas hedeflerden biri olarak ifade edilmelidir. Azerbaycan'ın turizm potansiyeli mevcut rakamların daha da artırılması ve alternatif turizm politikalarının çeşitlendirilmesini hedeflemektedir.

## 2.2. Eko Turizm

Azerbaycan'ın doğal ekoturizm alanında gerçek bir potansiyeli var. Oldukça ilginç ve zengin bir ülke olan ülkenin topraklarının yarısından fazlası kurak arazilerle (yarı çöller, dağ etekleri ve dağlık bozkırlar) kaplıdır. Doğal ve coğrafi koşulların benzersizliği, burada bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliğinin oluşmasına olanak sağlamıştır. Dünyada var olan 11 iklim tipinden 9'u Azerbaycan'da bulunmaktadır (Əsgərov, 2011; 4).

Turizm sektörünün en dikkat çeken ve gelecek vaat eden alanlarından biri de doğayla doğrudan ilişkisi olan ekolojik turizmdir. Azerbaycan'da ekoturizmin modern bölgesel yapısı aşağıdaki ana faktör gruplarından oluşmaktadır: (Məmmədov, 2012; 359).

- Başta doğa rezervleri ve milli parklar olmak üzere özel koruma alanlarının konumu;
- Bölgelerdeki ekosistemlerin ve peyzajların biyolojik çeşitliliği;
- Biyoiklim ve çevre ile uyumluluk;

- Bölgelerin popülarlığı.

Azərbaycan'da ekolojik turizmin oluşumunu belirleyen faktörleri kısaca olarak şu şekilde açıklayabiliriz;

- 11 iklim kuşağının 9'unun ülkede olması,
- Dağlık bir araziye sahip olması,
- Deniz kenarı konum, Gerekli altyapının mevcudiyeti

Ekolojik turizmin gelişimi, modern sosyo-ekonomik krizin çözümünde önemli bir rol oynayabilir. Doğanın ve geleneksel kültürün korunmasına hizmet eder. Doğal anıtlarla tanışma, turistlerin iç dünyasını zenginleştirir ve onları doğayı korumaya teşvik eder. Turizmin bu sektörüne olan talebin artması, başta milli parklar ve tabiat parkları olmak üzere yeni, özel korunan doğal alanların oluşmasına yol açmaktadır (Haber, 2015; 20).

### 2.3. Agro-Turizm

Son yıllarda turizminin gelişmesi ve gelen turist sayısının artması nedeniyle bu alanın geliştirildiği bölgeler ekonomik açıdan oldukça gelişmiştir. Agro-turizminin gelişmesi aynı zamanda bölgelerin coğrafi konumuna ve uygun doğa koşullarına da bağlıdır. Agro-turizmin gelişmesi bölgelerde işsizliğin azaltılmasını, altyapının oluşturulmasını ve iyileştirilmesini ve aynı zamanda o bölgenin kalkınmasını hızlandırmaktadır. Agroturizm gelirleri bölgelerin kalkınmasında, tarihi eserlerin korunmasında ve nüfusun yaşam standardının iyileştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ülkenin iklim şartlarının müsait olması bu alanın gelişmesi için temel olsa da, diğer nedenler de konunun önemini daha artırmaktadır. Agro-turizm kapsamında bölgelerdeki halklar, yaşam standartları, gelenekleri ve ulusal özellikleri hakkında bilgi edinmek, amaçlı seyahati yansıtan rekreasyon türlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Əhmədova, 2024; 171).

Azərbaycan'da 11 ekonomik bölge var. Onlar; Bakü, Abşeron, Nahçıvan, Ganca-Gazax, Şeki-Zagatala, Lankaran, Guba-Haşmaz, Aran, Dağlık Karabağ, Kalbacar-Lachin ve Dağlık Şirvan. Tüm Azərbaycan bölgelerinde doğal kaynaklar ile zengin olan turizmi geliştirmek mümkündür. İklim faktörleri ve doğal kaynakların mevcudiyeti seviyesine bağlı olarak bölgeler birbirinden farklılık göstermektedir. Örneğin, Bakü ve Abşeron bölgesinde iş turizmi, Hazar Denizi ile sınırı olan bölgelerde deniz-kum-güneş turizmi (Bakü, Abşeron,

Guba-Khaçmaz, Lankaran), eko-turizm ise Guba-Haçmaz, Lankaran, Şeki-Zagatala ve Dağlık Şirvan gibi doğası zengin bölgelerde gelişmiştir (Mammadov, 2013: 3-7).

Gence-Kazak coğrafi alanı- Azerbaycanın kuzey batısında yer alan Gence-Kazak bölgesi üzümlerinden dolayı popülerdir. Gence şehrinde bir şarap fabrikası mevcuttur ve toplanan üzümlerden burada şarap üretimi yapılmaktadır. Ayrıca bu şehirde Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi faaliyet göstermektedir. Shamkir, Tovuz, Kazak bölgeleri ise dağlarla çevrili güzel panoramik doğaya sahiptir. Bu, turistler için konforlu bir konaklama hizmeti sunmak ve aynı zamanda kahvaltıda taze ürünler kullanarak dikkatleri üzerlerine çekmek için iyi bir fırsat olduğu anlamına gelir. Bölgede bulunan doğa rezerv parkları da nadir görülen ağaç ve hayvan türleri nedeniyle turistler için ilginçliğini korumaktadır.

Azerbaycan'daki tarımın en iyi bölgelerinden biri olan Şeki-Zagatala, Gabala-İsmail ve Nahçıvan arıcılık gelenekleri ve tabii ki saf, lezzetli balları ile popülerdir. Bu bölgelere farklı bal türlerini tatmakla ilgilenen insanların dikkatini çekmek mümkündür (<http://www.azjess.com>).

Guba-Khachmaz coğrafi alanı- Azerbaycan'ın cumhuriyetin kuzey doğusunda yer almaktadır. Turizm gelişimi için potansiyeli olan arazilerden biridir. Burada son birkaç yılda küçük otel tipli dinlenme merkezleri, misafir evleri inşa edilmiş ve turistlere hizmete verilmiştir. Bu bölgede turizm üzere en önemli faktör, ince yapraklı ormanlardır. Guba, Gusar, Laza köylerinde Büyük Kafkaslar arasındaki dağlık bölgeler, turizm alanında eşsizliği sağlıyor. Cumhuriyetin en güzel koruyucularından biri - "Altiagac" koruma alanı ise Khizi ilçesinde yer almaktadır. Bu ilçenin arazisinin yaklaşık% 90'ı ormanlardan oluşmaktadır. Bu koruma alanında Büyük Kafkasya'nın güneydoğu yamaçlarında yaşayan nadir hayvan ve bitkiler korunur.

Lankaran-Astara coğrafi alanı- Güney bölgesinde özellikle Lenkeran ve Astara'da kırsal turizmin gelişmesi için neredeyse tüm fırsatlar vardır. Kırsal turizmin gelenekleri, mutfakları ve diğer kültürel mekanları, aynı zamanda tanıtımını da teşvik ediyor. Turistlerin geleneklere olan ilgilerinin yerel nüfus tarafından daha da artırılması daha yakın ilgi, daha fazla bilgi verilmesi gerekmektedir (Bedelov, 2014: 25-27).

## **2.4. Sağlık Turizmi**

Ülkemiz sağlık turizminin gelişmesi açısından gerekli doğal kaynaklara ve tedavi kaynaklarına sahiptir. Bu açıdan şifalı Naftalan yağı, Lenkeran, Gadabey, Nahçıvan'ın maden suları, Abşeron'un şifalı çamur gölleri vb. gösterilebilir. Azerbaycan'daki tatil yeri kaynakları burada tedavi gören kişi sayısının 2 milyona ulaşmasını sağlıyor. Azerbaycan'ın en önemli tıbbi kaynaklarından biri Naftalan yağıdır. Naftalan yağı sadece ülkede değil uluslararası alanda da bilinen bir tıbbi kaynaktır. Naftalan yağı birçok hastalığın tedavisinde, hareket organlarıyla ilgili hastalıklarda, metabolik bozukluklarda, ayrıca cilt ve kadın hastalıklarının tedavisinde de kullanılmaktadır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde yer alan Düzdağ, tedavi edici değeri nedeniyle farklı özelliklere sahiptir. Düzdağ Fizik Tedavi Merkezi'ni çoğunlukla bronşiyal astım ve alerjik hastalıkları olan kişiler tedavi amacıyla ziyaret edimekle, merkezin şu anda 300 yatağı bulunmaktadır. Ayrıca, burada her yıl yaklaşık 1600-1700 hasta tedavi de görmektedir (Dövlət Turizm Agentliyi, 2021; 110-111).

## **2.5. Kültür Turizmi**

Bu turizm türü farklı bölgelerin tarihine, sanatına, kültürel mirasına, halkın yaşam tarzına, dinine vb. dayanmaktadır. Kültür turizmi, şehirlerdeki tarihi mekanların, tarihi eserlerin, müzelerin, tiyatroların, çeşitli mimari örneklerin ziyaret edilmesinin yanı sıra yerel halkın yaşam tarzını ve milli-manevi değerlerini yansıtan tatil ve festivalleri kapsayan bir turizm türüdür. Kültür turizmi amacıyla gelen turistlerin hizmetlere sıradan turistlere göre daha fazla para harcadığını belirtmek gerekir. Azerbaycan'ın kültürel değerleri - muğam, yerli ve yabancı danslar, zengin mutfağı, çeşitli kültürel değerlere hoşgörülü yaklaşımı, ülkenin kültür turizmi potansiyeline bağlanabilir. Tarihi rotalar: Büyük İpek Yolu, tarihi savaş alanları gibi kültür turizmi kapsamında çeşitli alanları kapsamaktadır (Balasənli, 2018; 46).

Azerbaycan'da düzenlenen büyük uluslararası sportif, siyasi ve bilimsel etkinlikler, fuarlar, sergiler, festivaller ve kongreler ülkede kültürel turizmin gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Özellikle büyük etkinliklerin merkezi Bakü'dür. Ancak Gebele, Şeki, Gence, Nahçıvan gibi şehirler giderek bu olayların merkezi haline gelmektedir. Bu olayların yaşandığı coğrafya genişledikçe bölgelerdeki kentleşme süreci de hızlanmaktadır. Başka bir deyişle kültürel etkinlikler, bölgelerde altyapının hızla gelişmesi, kalkınma çalışmalarının artması ve sosyo-ekonomik sorunların kısmen çözülmesi için gerekli koşulları yaratmaktadır.



Son yıllarda 100'den fazla kültür sarayı, 219 müze, 35 sanat galerisi, 25 devlet tiyatrosu ve 3.161 kütüphane-bilgi merkezinin maddi ve teknik altyapısı çağdaş gereksinimlere uygun hale getirilmiş, sanat alanında yeni yetenekler keşfedilmiş, muğam ve halk el sanatlarının çeşitli alanları ve kültürel miras geliştirilmiştir (Salıfov, 2021; 13-16).

## **2.6. Dağ ve Kış Turizmi**

Bu turizm türleri ülkemiz açısından gelecek vaat eden alanlar olarak değerlendirilmektedir. Çünkü Azerbaycan'ın dağlık bölgelerinde turizmin gelişme olanakları geniştir. Bu tür alanlar daha çok doğayla iletişim kurmayı, yabancı hayvanları ve kuşları izlemeyi, risk almayı ve tehlikeli türlerle spor yapmayı seven kişilerin yer aldığı özel turist gruplarının ilgisini çekmektedir. Dağ ve kış turizminin geliştirilmesi konusunda son yıllarda atılan bilinçli adımlar sonucunda Azerbaycan'ın birçok dağlık bölgesi turizm destinasyonu olarak gelişmektedir. Bu bağlamda Şahdağ Kış-Yaz Turizm Merkezi ve Tufadağ Turizm Merkezi günümüzün popüler rekreasyon kompleksleri haline gelmiştir. "Şahdağ" Turizm Merkezini kış sezonunda 120 binin üzerinde turist ziyaret etmektedir (Balasənli, 2018; 47).

## **2.7. Spor turizmi**

Spor sektörü Azerbaycan'da en hızlı büyüyen sektörlerden biridir. Son dönemde ülkede spor altyapısının geliştirilmesine önemli miktarda mali kaynak harcanmıştır. Böylece Azerbaycan'ın şehir ve bölgelerinde olimpiyat kompleksleri ve merkezlerinin inşası ve işletmeye alınması, ayrıca çeşitli spor sahaları ve kurumlarının oluşturulması, ülkede uluslararası düzeyde spor müsabakalarının düzenlenmesi için koşullar yarattı. Bu yarışmaların en büyüğü Haziran 2015'te ülkemizde düzenlenen 1. Avrupa Oyunları'dır. Bu yarışmaya 50 ülkeden 6000 sporcu katıldı. Azerbaycan'ın ilk kez ev sahipliği yaptığı Avrupa Oyunları, turizm sektörü için büyük fırsatlar yarattı. Böylece Avrupa Oyunları arifesinde 10 bin yabancı misafir ülkemizi ziyaret etti. Bundan başka, Azerbaycan Formula 1 Grandprix yarışmalarına, İslami Dayanışma Oyunları ve Avrupa Ligi finali gibi uluslararası spor etkinliklerine ev sahipliği yaparak bu turizm türüne önemini ortaya koymaya çalışmıştır (İbrahimli, 2022; 87).

Alternatif turizm politikaları doğrultusunda yumuşak gücün de etkili şekilde kullanılması ve bölgede turistlerin ilgi odağında olacak bir ülke haline gelmesi, sert gücün bölgede daha da hakim olduğu bölge yerine yumuşak gücün öğeleri içerisinde kendine yer edinen ülke olmak bölge için de önemli olacaktır (Mammadov, 2022; 930-931).

## SONUÇ

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ekonominin karlılığı sadece petrolden elde edilen gelirlerden, çok küçük bir kısmı ise petrol dışı alanlardan elde edilen gelirlerden oluşmuştur. Devlet bütçesinin petrole bağımlılığını ortadan kaldırmanın en önemli silahlarından biri petrol dışı sektörün geliştirilmesiyle ilgilidir. Petrol dışı sektörde turizmden elde edilen gelirler yüksek bir ağırlığa sahiptir. Bu anlamda turizmin kendi alanında da alternatif turizm türlerinin gelişmesi ve bu alanda da çeşitlendirme ciddi bir önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma teorik olarak konunun önemini ortaya koyarak, akademik olarak bu boşluğu da ortadan kaldırmayı temel hedef edinmiştir. Sezon dışı dönemde turizm gelirlerinde turizmin özel ağırlığının artması ve dönem sonunda turizm gelirlerinde yüzde 20 artışın beklenmesi "Azerbaycan Cumhuriyeti'nin 2022-2026 Sosyo-Ekonomik Kalkınma Stratejisi"nde yer almaktadır. Belirlenen hedefler doğrultusunda faaliyetleri incelediğimiz zaman Azerbaycan`ın alternatif turizm politikalarına odaklanarak, birçok sosyo-ekonomik sorunları da çözecek politikaları üretme zorunluluğu da ortaya çıkmaktadır.

Azerbaycan, doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarının çeşitliliği, ikliminin ve coğrafi konumunun çeşitli turizm ürünlerine uygunluğu ve güçlü turizm endüstrisi bakımından zengin bir turizm destinasyonudur. Azerbaycan, mevcut turizm kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak 2025 yılına kadar uluslararası alanda cazip bir turizm destinasyonu olma hedefini kendine koymuştur. Bu hedeflerin belirlenmesi açısından çalışmada ifade edilen hususlar doğrultusunda alternatif turizm politikalarına önem verilmektedir.

Bu konuya önem verirken de mevcut sorunlar üzerinde yeteri kadar dikkatli olmada fayda vardır. Bu öngörüler doğrultusunda devletin turizm politikaları tüm paydaşlarla bölüşülerek, turizm politikası alternatif olarak ekonominin çeşitlendirilmesinde önemli yer edinecektir.

### Sorunlar:

1. Alternatif turizm konusunda paydaşların bilgi eksikliği ve konuya yeteri kadar hakim olamaması.
2. "Köyden Şehire Brendi", "Slow Food, Turistik Köy" gibi brendler oluşturulmalı ve medya vasıtasıyla daha çok topluma bilgiler sunulmalı.
3. Köy arazileri yeterli altyapıya sahip değildir.

4. Alternatif turizmin farklı yönlerinin gelişmesi açısından turistlerle köy halkı arasında yabancı dilden kaynaklanan iletişim sorunları mevcuttur.
5. Alternatif turizm amaçlı turların yeteri kadar düzenlenmemesi.
6. Bu alanda faaliyet gösteren firmaların olmaması.
7. Turistik evlerin kira fiyatının yüksek olması.

#### Öneriler:

1. Agro- turizmi gelişiminde uluslararası deneyimlerden yararlanmak,
2. Yabancı ve yerli tarımcılık ihtiyaçlarını belirleme,
3. Turizm ve tarımcılıkta kırsal tarımcılığın geliştirilmesi,
4. Potansiyel alanlarda tarım alanlarına yabancı sermayeyi dahil etmek ve teşvik etmek,
5. Kırsal nüfusu tarım alanında çalışmaya teşvik etmek, böylece işsizliğin azaltılmasını temelde hedeflemek,
6. Uluslararası turizm pazarından çok fazla pay alabilmek için mevsimsellik faktörü göz önünde bulundurulmalı ve turizm faaliyetleri 4 mevsime yayılmalıdır.
7. Uluslararası ve yerel turistlerin beklentilerini karşılamak için hizmet kalitesi geliştirilmeli,
8. Gelenekleri daha iyi tutabilmek için yerel halk eğitimi olmalı,
9. Doğal kaynaklar korunmalı fakat israf edilmemeli,
10. Bölgelerin altyapıları geliştirilmeli,
11. Turistler ve yerel halk arasındaki ilişkilerde yanlış anlaşılmaları ve kusurları önlemek için, özel turistik bilgi merkezleri kurulmalı ve ülkeyi ziyaret etmeden önce yerel kültürler hakkında yabancı turistler bilgilendirilmelidir

#### **EXTENDED SUMMARY**

Azerbaijan is a country rich in ancient historical traditions of tourism. Today, Azerbaijan is a unique tourism country that combines the most beautiful pearls of world culture, historical and archaeological monuments, architectural examples, various religious

worldviews, national customs and traditions and cultures. Whether it is its nature, monuments, cultural heritage, people, or modern recreation and entertainment complexes, our country is in no way inferior to the leading tourism countries.

Since the development of various types of tourism creates a material and technical basis for the actualization and development of many scientific fields, arts, and economic sectors, its study also encourages the formation of synergistic relationships between various fields.

As a result of the research we conducted to reveal Azerbaijan's potential in agrotourism, we can say that Azerbaijan has great potential in this regard. Today, one of the most important goals for Azerbaijan is to overcome the economy's dependence on oil and to achieve greater economic development in rural areas. In the Azerbaijani economy, the largest share of labor supply is in agriculture, the third largest after oil and construction. It is also an area that has a significant impact on poverty reduction in rural areas.

Increasing diversity in tourism is of great importance in terms of assessing the areas and natural beauties that exist and will be opened to tourism in Azerbaijan. In addition, diversifying the tourism sector and extending the services in the sector to 12 months will provide a consistent income-generating effect in other periods instead of increasing tourism revenues only in the summer period. In addition, diversification of the tourism sector is important for regional development, development of tourism traditions, creation of employment for the local population, adjustment of income distribution and, ultimately, for the development of the country.

The vast majority of tourists visiting Azerbaijan prefer the city of Baku. Our regions still lose out to the capital's hotels in attracting foreign tourists. Although this is normal when considering the infrastructure of the capital, it is striking that the difference in the number of regional overnight stays is large. Unfortunately, the regions are still unable to fully present their tourism potential, which creates difficulties in attracting foreign tourists. On the other hand, the high cost of tourism services in most regions and their lagging behind the capital in quality also affect the attraction of foreign tourists. The development of alternative tourism will create a balance in the distribution of tourists coming to Azerbaijan.

As a result, we can list the benefits of alternative tourism for the country as follows:

- It brings significant income to the country's economy;
- It leads to the recognition of the country in the international arena and the formation of a positive image;
- It promotes the country directly and locally;
- It will boost employment in regions where the number of jobs is low.

### **KAYNAKÇA**

- Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi.* (2024). “Azərbaycanda Turizm”  
<https://www.stat.gov.az/source/tourism> (Erişim Tarihi: 12.12.2024).
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.* (2021). “Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”, <https://president.az/az/articles/view/56723>. (Erişim Tarihi: 11.12.2024).
- Azərbaycan Respublikasının Qanunvericiliyi toplusu.* (2016). “Azərbaycan Respublikası Strateji Yol Xəritəsi ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair” XI cild, Bakı: “Avrasiya press”.
- Balasənli, K. (2018). “*Azərbaycanda alternativ turizm növlərinin inkişaf problemləri*”, Yüksek Lisans Tezi, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi.
- Dövlət Turizm Agentliyi.* (2020). Aqroturizm Fəaliyyətlərinin Təşkili Üzrə Bələdçi Kitab, [https://tourism.gov.az/uploads/documents/agritourism\\_handbook2020.pdf](https://tourism.gov.az/uploads/documents/agritourism_handbook2020.pdf). (Erişim Tarihi: 07.12.2024).
- Dövlət Turizm Agentliyi.* (2021). “Azərbaycanda Sağlamlıq Turizmi - Cari Vəziyyət Və İnkişaf Perspektivləri”, [https://tourism.gov.az/uploads/documents/sa%C4%9Flaml%C4%B1q\\_turizmi\\_haqq%C4%B1nda\\_hesabat\\_dta.pdf](https://tourism.gov.az/uploads/documents/sa%C4%9Flaml%C4%B1q_turizmi_haqq%C4%B1nda_hesabat_dta.pdf) (Erişim Tarihi: 19.11.2024).
- Dövlət Turizm Agentliyi-Azərbaycan Turizm Bürosu.* (2023). Azərbaycan Respublikasının Turizm Strategiyası,2023-2026. <https://www.tourismboard.az/storage/2023/04/14/gqOjh i3H9LwyPN9Yn4IBE9x1JklDNoTRcoLSeYT.pdf> (Erişim Tarihi: 11.12.2024).
- Əhmədova, G. (2024). Azərbaycanada Aqroturizm Fəaliyyətinin Formalaşmasının İqtisadi Əsasları, *Social and Technical Sciences Series, Scientific bulletin № 1*.

- Əsgərov, Ə. (2011). *Ekoloji Turizm*, Dərs Vəsaiti, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Azərbaycan Turizm İnstitutu.
- Haberal, H. (2015). “*Turizmdə Alternativ: Ekoloji Turizm, Doğa Turizmi, Yayla Turizmi*”. Detay Yayıncılık.
- Hacıoğlu, N. və Avcıkurt. C. (2008). *Turistik Ürün Çeşidləndirməsi*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım .
- İbrahimli, İ. (2022). İdman Turizminin Sosial, İqtisadi, Humanitar Əhəmiyyəti, *Sport Science Journal*, Vol. 4, № 3, pp. 87-89.
- Mammadov, A. (2022). Soft Power Phenomenon in Azerbaijan Foreign Policy: A Study on the Tourism Sector, *Wseas Transactions On Environment And Development*, Doi: 10.37394/232015.2022.18.88.
- Mammadov, R. (2013), Tourism As The Main Factor Of Socio-Economic Development Of Regions In Azerbaijan, *Faculty Of Economic and Administrative Sciences Qafqaz University*.
- Məmmədov Q.Ş., (2012). “Azərbaycan: ekoturizm potensialı: I cild”, Bakı, “Şərq-Qərb”.
- Salıfov, T. (2021). *Azərbaycanda Turizmin İnkişafına Sosial-Mədəni Amillərin Təsiri, Turizm və Menecment Universiteti*, Bakı.
- Sultanova, H. (2015). *Azərbaycan Respublikasında Turizm Və Onun İnkişafı*, Monoqrafiya.